Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

ILLUSTRERADT NYASTE

SÖNDAGSMAGASIN.

N:o 43.) Utkommer hvarje Söndag. Götheborg den 24 Oktober 1852. Pris för år: 4 R:dr B:co. (VI årgången.

Minne af Professorn D:r Göbel i Dorpat.

Dorpat, det på gränsen af det egentliga civiliserade Europa belägna tyska universitetet, är lika vigtigt för sitt tyska fädernesland, som för Ryssland, under det att på de öfrige ryska universiteterna det tyska språket icke är tillåtet vid föreläsningarne. Här förbinda sig båda länderna och räcka hvarandra broderligt handen. Dorpat är ännu en del af den gyllne kedja, med hvilken Peter den store sammanband det östra och vestra Europa, på samma gång som det är en civilisationens brygga för det inre Rysslands tallösa folkmängd och för dess vidsträckta, ända till Asien och Amerika sig utsträckande provinser. Derjemte är akademien i Dorpat ett institut, som, under sin korta tillvaro, utbildat och skänkt åt Rysslands öfrige universiteter icke mindre än 85 professorer i alla fack. Derföre blef också Dorpat af Alexander I benådadt med rikligare ynnestbevisningar, än något annat af de öfrige universiteterna i ryska riket, och ännu njuta professorerna här större förmåner, än på någon annan högre läroanstalt i Ryssland. Med rätta kan man derföre också vänta, att de der varande utländske professorerna bemöda sig om att motsvara rysska rikets behof af bildning, under det att de derjemte icke glömma sitt fädernesland, och offra alla sina krafter på den vetenskap, som de blifvit kallade att utbreda.

En sådan professor var D:r Friedeman Göbel, förut exstra ordinarie professor i i Jena. Han var född i Niederrosla i Thüringen den 21 Febr. 1794. Vi lemna här en kort karakteristik af hans lif och verksamhet för stat och vetenskaper.

Carl Friedeman Göbel blef af sina fromma och bildade föräldrar bestämd för prestvägen. Emellertid åtnjöt han, under de första åren af sin ungdom, endast sin fars och by-skolmästarens undervisning i läsning, skrifning, latin, grekiska och musik, samt biträdde klockaren vid orgelspelning. Sedan fadren blifvit förflyttad till Pfiffelbach, som 1806 utplundrades af Fransmännen, egde han knappt så mycket qvar, att han kunde sörja för den älskade sonens vidare uppfostran, då denne nu behöfde en högre bildning; dock skickade han honom till skolan i Buttstedt, der han åtnjöt fortsatt undervisning. Med sin utmärkta flit och sin lätthet att fatta, gick han i denna skola snart förbi många af sina medisciplar, så att han redan vid femton år var mogen för universitetet. Men hans föräldrars oförmögenhet att hålla honom här förmådde honom att emottaga ett anbud af sin farbror Dammann i Eisenach, att hos honom lära apothekareyrket. Nu lade han sig helt och hållet på naturvetenskaperna, och använde, emot sin principals vilja, alla lediga stunder på botanisering under morgontimmarne och kemiska experimenter tills långt in på natten, hvarvid han mer än en gång var i fara att sätta eld på loftet, der örterna förvarades. Redan för längre tid tillbaka hade den gamle rektor Muncke en gång sagt till den då ännu unge Göbel: "Såvida ni icke blir en *purus putus apothekerus* (en oförfalskad, pillerdoftande apothekare), så måste ni blifva professor. "Nu förde honom hans längtan efter högre bildning, trots det

D.r. Friedemann Göbel.

obetydliga understöd han kunde påräkna af sina föräldrar, likväl till universitetet i Jena, och hans förtroende till Gud fick sin belöning, då han äfven här snart fann gynnare och vänner, som kraftigt understödde honom; detta kunde så mycket mera behöfvas, som hans föräldrar, straxt efter hans ankomst till Jena, ånyo blifvit utplundrade af de flyende Fransmännen. Ett glödande hat till Tysklands förtryckare inledde honom i den då ännu unga burschenschafts-föreningen, som hade till syfte att befria fäderneslandet från hvarje förtryck, men som längre fram, efter hans åsigt, gick för långt, hvarpå han utträdde ur den igen, och ingick i en frimurareloge. En yngling af 19 år, starkt byggd, djerf i faran, med öppet, alltid glädtigt ansigte, enthusiastisk för allt godt och skönt, en af de förste på fäktsalen och dertill mera vetenskapligt bildad, än mången annan af hans ålder, fann han många gynnare och vänner. Den första offentliga utmärkelse, som vederfors honom, och det redan i hans första studentår, var hans inväljande till ledamot i ett mineralogiskt sällskap, efter att hafva hållit ett offentligt föredrag öfver ett naturhistoriskt ämne. År 1818 gifte han sig med sin kusin Amalia Hermann, dotter af en förmögen apothekare. Denna kärlek gaf en allvarligare riktning och högre lyftning åt hans ansträngningar. Efter en vetenskaplig resa, som han straxt derpå företog, nedsatte han sig i Jena, som privatdocent i kemiska teknologien och farmacien, samt öppnade ett farmaceutiskt - kemiskt institut, der, inom kort tid, 38 unga män från alla Europas länder erhöllo boning, kost och undervisning, samt utbredde hans rykte vidt omkring.

Den förut nästan helt och hållet medellöse studenten egde nu ett af de största husen i Jena och en årlig inkomst, som ganska väl kunde jemföras med de fleste professorernas. Med detsamma han blifvit promoverad till magister beträdde han sin författarebana. Han började den med sina grunddrag till den farmaceutiska kemien och stöchiometrien. År 1825 blef han utnämnd till extraordinarie professor i kemien, och som sådan skref han sitt praktverk "den farmaceutiska Vextkunskapen", deri de vigtigaste apotheksörter åro så naturtroget framställde, att hvarje apothekare vid inköpet af medicinalvaror endast behöfver rätta sig efter detta arbete.

Under hans många och svåra sysselsättningar, började nu hans vistande i Jena att förbittras genom ofta påkommande sjukdomsfall inom hans familj. Sålunda dogo fyra af hans barn efter hvarandra, äfven som hans far, som gjort Jena så kärt för honom. På en anställning som ordinarie professor i Jena var, med universitetets ringa tillgångar, icke att tänka, då ordinarie professionen i hans fack ännu innehades af en utmärkt man. Under så beskaffade förhållanden, erhöll han, våren 1828, en kallelse till Dorpat som ordinarie professor i kemien. En inkomst af omkring 500 silfverrubler; utsigten till betydliga honorarier jemte fullt erkännande af hans vetenskapliga förtjenster; tanken att der, i förbund med andra tyska lärde, af hvilka hvar och en var utmärkt i sitt fack, och af en kraftfull regering skyddad mot småaktiga kabaler, kunna understödja Peter den stores plan att utbreda tysk vetenskap och tysk bildning i det stora ryska riket; vissheten att den rika rysska staten bättre kunde furnera de naturaliesamlingar, som han behöfde för sin vetenskap, än som vore möjligt i Jena; ändtligen den glada föreställningen att, efter 25 års tjenst, kunna återvända till fäderneslandet, med bibehållande af hela sin lön, och att äfven i fall af en förtidig död kunna tillförsäkra de sina en anständig pension — allt detta föranledde den uppåtsträfvande unge lärde, att med största glädje emottaga kallelsen till Dorpat. Lemnande tills vidare qvar sin familj, till följe af ett hans barns sjukdom, anlände han i October 1828 till Dorpat, der han blef så väl emottagen, att han följande vår återvände till Tyskland, för att afhemta sin tillfrisknade familj, som beledsagades på sin resa af de gladaste framtidsförhoppningar.

Göbels hufvudsakliga förtjenst som professor bestod redan från början deri, att han indelade sin vetenskap i bestämda kurser, af hvilka han egnade åt hvar och en tillräcklig tid; vidare deruti, att han med sitt högst behagliga och klara föredrag förenade vetenskapliga experimenter, hvilka nästan aldrig misslyckades, och dymedelst ingåfvo ett fast förtroende till vetenskapen och hennes praktiska användbarhet. Deraf kom det, att hans föreläsningar snart räknades till de mest besökta af alla, och att så väl äldre män kommo fjerran ifrån, för att afhöra dem, som äfven yngre afskickades från akademien och regeringen, för att under honom utbilda sig till professorer eller högre embetsmän. Derjemte underlåt han icke, att äfven utmärka sig genom större och mindre arbeten, de senare införde i flere in- och utländska journaler. Sålunda utgaf han, under sitt vistande i Dorpat, icke mindre än 81 större och mindre arbeten och uppsatser, dels omfattande hans vetenskaper i deras helhet, dels behandlande deras särskilta grenar. En af de vigtigaste bland dessa skrifter, som han utarbetade i Dorpat, var beskrifningen af hans år 1834 till det sydliga Tysklands stepper företagna resa, en resa, hvars faror och besvärligheter flere gånger förde honom till grafvens rand, men som också i många hänseenden öppnade en ny verld för vetenskapen.

Denna resa utgör en märkvärdig period i Göbels lif. Han hade ämnu närmare lärt känna Ryssland, och kunde hädanefter bättre afpassa sin verksamhet efter det lands behof och egenheter, hvars utbildning han blifvit kallad att befordra. Också fick han en lysande belöning för sina ansträngningar. Kort efter sin resa blef han befordrad till kollegieråd och erhöll en dyrbar briljantring; sedan, efter fullbordandet af sin resbeskrifning, erhöll han af kejserliga vetenskapsakademien det stora demidowska priset, af konungen i Preussen den stora guldmedaljen för konst och vetenskap, och af kejsaren i Ryssland St. Annæ-orden af 3:dje klassen. För att ännu mera utbilda sig, och derjemte få sluta i armarne sin 79-åriga moder, som på det innerligaste önskade att ännu en gång få se sin son, beslöt han en större resa genom Tyskland, på hvilken han ville taga de vigtigaste tekniska inrättningar i ögonsigte. Utan att hafva anhållit derom, fick han af regeringens frikostighet 3000 rubler som resstipendium, och uppnådde begge sina föresatta mål. Kort tid efter det hans mor fått glädja sig åt åsynen af den älskade sonen, slöt hon lugnt och stilla sina ögon, och riktad med nya kunskaper och ny erfarenhet, började Göbel, efter sin återkomst 1838, sina populära föreläsningar för nära 150 personer af alla stånd, verkade dermed mycket till industriens upplyftande, och fortfor med denna gagnande sysselsättning, under stigande bifall, till slutet af sitt lif. År 1839 upphöjdes han till statsråd. Den ryska regeringen hade sådant förtroende till honom, att flere af honom rekommenderade lärde blefvo anställde som professorer. Äfven utom Dorpat, och serdeles i hans tyska fädernesland, förstod man att uppskatta hans förtjenster, och hans skrifter rönte öfverallt det största bifall.

Bilder från Valdivia

De landskapsstycken, som beledsagas af denna text, kunna icke tillfredsställa läsa-

ren i högre, konstnärlig mening, ja, äro knappast i stånd att reta nyfikenheten; de innehålla intet arrangement, som motsvarar de ästestiska villkoren för ett landskapsstycke, ingen ovanlig och pikant framställning, som ådrager sig äfven den likgiltiges blickar. Men dessa flyktiga utkast hafva likväl ett värde, som i någon måhn uppväger deras brister: — de äro sanna.

Bland alla Amerikas romaniska stater (ty de hafva längesedan upphört att vara kolonier under moderlandet) utmärker sig företrädesvis Chile genom sina naturegenheter, serdeles i de sydligare delarne af landet. De förhållanden, som äro en följd af klimatet, utesluta af sig sjelfve de germaniska stammarne från all kolonisation af Amerika i andra zoner, än de tempererade I alla tropiska trakter vill den teutoniska rasen icke trifvas, och äfven på den romaniska rasen verkar klimatet i dessa länder ofördelaktigt, om också i mindre grad.

Äfven Chile har, likasom de öfrige delarne af Amerika, begäret efter ädla metaller att tacka för sin kolonisering. Då dessa metaller endast finnas i republikens nordliga delar, så har dess sydliga provins, Valdivia, alltid varit ringa befolkad, isynnerhet som den på sätt och vis är afskild från det öfriga landet, genom en fredlig, men oberoende Indianstam, Araukanerna. Hela Chile är en långsträckt dal mellan de breda Kordillererna längs kusten och Anderna, hvilka båda bergsträcker i Valdivia ligga 40 till 50 engelska mil från hvarandra. Staden Valdivia ligger under 40 graders sydlig bredd, och således under en isothermlinie af ungefär 90 Reaumur. Den tillhör således afgjordt den varma tempererade zonen. Denna temperatur förklarar den till en del rika vegetationen i Valdivias skogar, och synes förträffligt egna sig för den germaniska stammens konstitution. Vid foten af Anderna ligger i provinsen Valdivia en rad af sjöar, som hafva så riklig näring från den delvis med evig snö betäckta bergskedjan, att de från dem sig härledande, talrika floderna, som genombryta den breda dalen och Kordillererna vid kusten, utveckla en sådan vattenrikedom, att de oaktadt sitt korta lopp, äro segelbara för små fartyg ända långt in i landet, och bilda förträffliga vattenvägar för den inre kommunikationen. Om också större fartyg (af 400 tons, eller ännu mera) icke kunna, fullt lastade, uppgå ända till staden Valdivia, så kunna dock mindre djupgående fartyg komma ända upp till staden, och äfven kustseglarne, som underhålla förbindelsen med det nordliga Chile och ofta äro af stor lastdrägtighet, gå ganska långt upp; dock ankra de helst i Coral (flodens mynning), såsom varande en förträfflig ankarplats. De öfrige floderna äro väl icke lika vigtiga för kommunikationen, dock äro de fleste segelbara långt inom sina mynningar. Den breda långdalen, som till största delen är betäckt med en, ofta flere fot djup svartmylla, erbjuder, med hänseende till sin fysiska natur, utomordentligt gynnande förhållanden för det raska uppblomstrandet af en koloni. Landet frambringar byggnadsvirke i öfverflöd, hvilket utgör en förträfflig exportartikel till de nordliga kusterna, som derpå hafva fullkomlig brist.

Då den strax utan för Valdivia liggande ön, Chiloe, är potatisens fosterland, så behöfva vi knappast nämna, att denna frukt här trifves förträffligt, likasom hvete och öfrige Cerealier. Betesmarkerna äro förträffliga; och då temperaturen nästan aldrig faller under 0, så kunna de begagnas året om, utan någon odling alls. Faunan har just icke att uppvisa någon stor rikedom på arter, men de båda vigtigaste trifvas utmärkt väl. Serdeles är hornboskapen (hvars utbildning och parning man utan olägenhet kan öfverlemna åt naturen) af utmärkt beskaffenhet och tillgänglig för ett obetydligt pris. De icke mindre talrika hästarne äro visserligen småvexta och, om äfven uthålliga, dock utan särdeles styrka. Men detta är endast en följd af den öfverdrifna mulåsneskötseln, ty med någon omvårdnad trifvas äfven hästarne förträffligt, trots det oupphörliga vistandet i fria luften. Fåren hafva ett högst obetydligt värde, emedan efterfrågan är så ringa. De ursprungligen införda äppleträden hafva, till följe af klimatets och jordmånens gynnsamma beskaffenhet, otroligt förökat sig, så att de hafva vext till hela skogar, som erbjuda rikliga råämnen för den mest vidsträckta cider- och bränvinsbränning.

Indianerlif.

(Forts. fr. N:o 42.)

Strider mot djur. — Jagt. — Minspråk. — Pororoca. — Fiskfångst. — Maguey-vexten.

Marken derunder består af halfruttna, öfver hvarandra liggande block af utdöda jätteträd, med mellanliggande gyttjepölar af outforskeligt djup, i hvilka den glupska alligatorn, sköldpaddan, den under namn af leguan bekanta ödlen och den svarta ormen (samtlige mål för Indianernas jagt) vältra sig omkring, ensamme herrar öfver detta qvalmiga helvete. Men endast om sommaren kan man anställa jagt på dessa djur, ty om våren och vintern utbreder sig det grumliga vattnet från de uppsvällda strömmarne vidt och bredt öfver marken i cypresskogarne. De rysliga innevånarne i de omtalte träskpölarne utgöra för Indianerna ett högt värderadt näringsmedel, och efterfrågas derför med ifver. Den farligaste, men mest älskade jagten är alligatorsjagten, hvilket djur här tycks hafva uppslagit sitt högqvarter. Man utkastar lockbete åt dem. — vanligen stora köttstycken, fästade på dubbelkrokar, hvilka åter äro fastgjorde vid jernkedjor medelst streck af aloeplantans fibrer. Så snart jägarne känna en ryckning i kedjan, följa de, gående på stranden, efter det fasthängande djuret, hvilket i början visar sig öfver vattnet, som det i sitt raseri förvandlar till skum; men så småningom utmattadt, börjar det snart att göra upprepade dykningsförsök. Då jägarne anse djuret tillräckligt utmattadt, taga de säkert fotfäste, inhala kedjan och bringa vidundret i land. Denna operation är emellertid både långsam och besvärlig, då djuret med sina häftiga rörelser hotar att sönderslita allt, Öfver en händelse af detta slag meddelade mig ett ögonvittne följande: "Oaktadt det häftigaste motstånd af alligatorn, lyckades det dock att fästa tåget kring ett träd. Nu tycktes odjuret hafva lärt känna sina fiender, och beredde sig till strid. Borrande den långa svansen djupt ner i gyttjan, hotade det oss med sitt uppspärrade gap och sina eldsprutande blickar. Det var något ädelt och fruktansvärdt i denna ställning, och då vi sågo det svarta blodet flyta ur det plågade djurets svalg, fattades vi af en blandad känsla af medlidande och fruktan. Vi gingo omkring reptilen på ett afstånd af 15 steg; men då den vände sig än mot den ene, än mot den andre, så dröjde det temligen länge, innan en af indianerna lyckades träffa den på det enda absolut dödliga stället, nemligen der nacken förenas med halsen. Då den fick kulan, utstötte den ett dåft hemskt stönande, kastade sig på ryggen, och betäckte oss med smuts, medelst slagen af sin svans. En annan Indian genomborrade djurets hjerta med sitt spjut; en ström af blod sprutade fram, och efter några ögonblick var det liflöst. Indianerna afskuro stora köttstycken från kroppen, och som en utmärkt läckerhet fråmskiljde de en massa af grön-

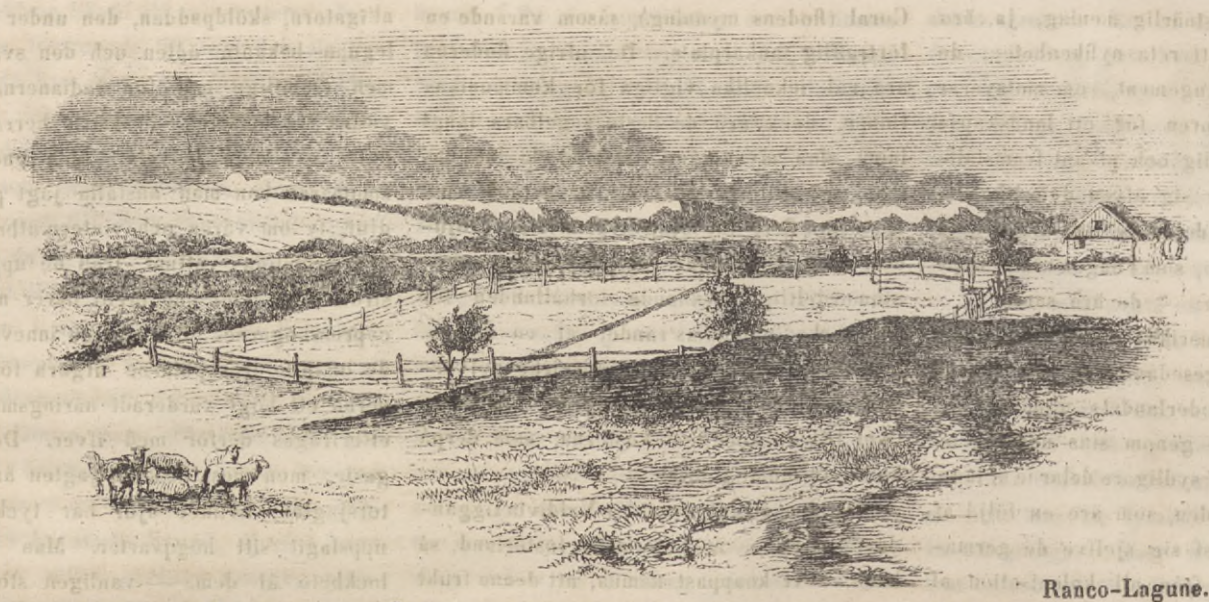

Vulkanen Villarica. Östra vyn af Quilacahuin-höjderna i provinsen Valdivia. Ranco-Lagune.

Vestra vyn af Quilacahuin-höjderna i provinsen Valdivia.

Floden och hamnen Maulin. Vulkanen Osorne. Cordillernas snölinie.

Vulkanen Osorne. Cordillernas snölinie. Hafsbugten Reloncavi (provinsen Chiloe). Skansen Carlbuco.

Valdivia-hamnen. Kastellet Niebla. Kastellet Corral.

aktigt späck, som låg under svansfjällen. Detta smältes och bredes på majsbröd. Europeer, som ätit deraf, funno det ännu smakligare, än det i kraftsopporna så omtyckta sköldpaddfettet.

Den svarta träskormen, som sällan är längre än 2 fot, men ganska tjock, äfvensom leguanen, utgöra Indianernas mest omtyckta föda. På jagten efter dessa djur använda de mycken tid och uthållighet. Den svarta ormen brukar endast vid mycket stark värme upplyfta sitt runda hufvud öfver vattenytan. Upptäcker han med sina kloka glänsande ögon ingen fara, så närmar han sig stranden, men begifver sig högst sällan upp derpå. Indianerna kunna ligga hela dagar, gömde bakom en framrullad trädstam, i afvaktan på detta ögonblick; så begärliga äro de efter djurets kött. Det säkra kastet af en harpunartad pil träffar djurets uppresta hufvud, eller fastnaglar det vid marken. Om välsmakligheten af denna orms kött äro alla Europeer, som ätit deraf, ense; det liknar köttet af en digris. Indianerna torka ormen i solhettan, då fettet utdryper, och steka det återstående köttet. Fettet är utan färg och smak, alldeles som vatten, och begagnas till insmörjning af hufvudet, ofta af hela kroppen. Leguanen fångas mest med snaror och pilskott; mera sällan lyckas man döda den medelst slag, då det sluga djuret, vid ringaste tecken till fara, skyndar i vattnet, i hvars närhet det nästan alltid uppehåller sig. För de fleste stammar af urinvånarne är denna amfibies kött en af de begärligaste läckerheter. Så eftersökta alla öfrige sköldpaddsarter äro af Indianerna, lika afskydd är den i de smutsiga vattnen, eller morasen befintliga bitande sköldpaddan. Man för endast ett utrotningskrig mot henne, då hon icke är användbar till något.

Låtom oss vända oss till en mindre hemsk skådeplats för Indianernas jagtbedrifter. Vi taga nattqvarter i en indianhydda. Hvilande på pålar, sex alnar öfver marken, tyckes den, af lätt bamburör timrade byggnaden, likasom sväfva i luften. Belägen nära intill flodernas fader, den majestätiska Missisippi, är hyddan ständigt utsatt för hans nyckfulla lynne, och medgifver derför det öfversvämmande vattnet fri genomgång under sig. I stället för trappa betjenar man sig af en stege, som om natten uppdrages, för att undvika besök af ovälkomna gäster, såsom jaguarer, pantrar och dylika personnager. Vårt tarfliga läger, hvilket vi, trötta ända till utmattning, skynda oss att intaga, är en af grenar och lianer konstruerad bädd, på hvilken höga bolstrar, d. v. s. en mängd öfver hvarandra lagda palmblad, emottaga den af musquiterna misshandlade kroppen. Brusandet af den förbiflytande floden, tjutet af vilddjuren i urskogen, det gälla pipandet af jättegräshoppan och det aflägsna skällandet af räfven — detta är vår vaggsång, åt hvilken en, vid fönstren af vårt palats sig fasthängande obarmhertig sångerska, den stora hvita ugglan, söker med sitt monotona skri gifva så mycket omvexling som möjligt. Ändtligen börjar det dagas; nattens toner förstummas; och uppväckt af hägerns och flodörnens skri, börjar dagens buller sin regering. Våra gästfria värdar, indianska jägare af äkta fullblod, uppmana oss att icke försumma morgonstunden; ty hvem vet huru länge vårt jagttåg kan vara? I stället för all öfverflödig provision, förse vi oss endast med det hos Indianerna brukliga torkade köttet, som är af den förträffligaste beskaffenhet, och fylla våra kalebasser med "mezcal". Allt annat öfverlemna vi åt gudarnes försyn och våra goda gevär.

Först följa vi en bred fotstig, på båda sidor omgifven af täta busksnår, i hvilka den yppiga vilda vinrankan slingrar sig åt alla håll. Löjligt tyckes det Indianerna, men oss, åtminstone i början, förtretligt, då hvarje ögonblick en långarmad apas ansigte grinar emot oss från någon framskjutande gren, och hon, likasom på hån, sträcker tassarne efter våra gevär och mössor; men snart unna vi dem gerna detta oskyldiga nöje. Stigen tar hastigt slut, och vi inträda i en ofantlig skog, der väl icke slingervexter och vinrankor längre hindra vår gång men der jätteträdens toppar äro omlägrade af ett evigt töcken, som knappast genomsläpper en och annan blixtrande solstråle. Brokiga ormar af olika dimensioner slingra sig fram öfver mässa och gräs. Urskogen blir allt tätare och tätare. Slutligen komma vi till ett bredt vattendrag, på andra sidan hvilket skogens djup öppnar sig för oss som en gapande afgrund. Nu ljuder från alla håll den fruktansvärda "skogarnes musik". Det är det hemska tjutet af kuguaren och jaguaren, Amerikas lejon och tiger, och af alla de grymma kattdjur, som höra till detta slägte; det är det hesa pipandet af leguanen, skriandet af stora och små apor och "Pekari's" åsklika brummande; det är alla de tusende lätena från urskogens djur. Nu träffas Indianernas öfvade öra af ett hest jamande. De gifva hastigt tecken att iaktaga den djupaste tystnad, och vi gömma oss lyssnande bakom en sykomor. Plötsligt skallar helt nära, på andra sidan om en bred klyfta, ett förfärligt rytande. Ett ögonblick senare sätter en vild fåle pilsnabbt öfver klyftan, förföljd af tvenne präktiga jaguarer. Tätt invid vårt gömställe störtar den jagade hästen utmattad ner. Med ett ofantligt språng slår den ene jaguaren ner på hans rygg, medan den andre springer rundt omkring, hviftande med svansen under ett förfärligt morrande. En enda blick, och begge Indianerna aflossa sina bössor. Dödligt träffad faller den förste tigern ner från sitt rof, medan den andre, som endast blifvit sårad, springer rasande omkring, och tyckes med gnistrande ögon söka sin förborgade fiende; derpå börjar han ursinnigt uppkasta sanden med framtassarne. I detta ögonblick springer den djerfve jägaren hastigt som blixten, med dragen knif i handen, fram mot det ursinniga djuret. Nu ser man ingenting annat, än ett moln af dam, blixtrandet af knifven, och tvenne varelser, som vältra sig på den bloddränkta sanden. Oupphörligt gräfver knifven i tigerns inelfvor, hvars tjut allt mer och mer försvagas, tills det slutligen öfvergår till en dödsrossling. Drypande af blod, men lyckligtvis icke af sitt eget, uppreser sig Indianen, och med tillhjelp af kamraterna, som orörliga betraktat striden, afdrager han småleende urskogens konungar deras präktiga hudar. Allt detta är några minuters verk.

(Forts.)

Bambu-båten.

En Sjömans berättelse.

(Forts. fr. N:o 42.)

"Hjelp, hjelp! En spetsbof till Neger vill mörda och plundra mig:" "Mord! röfveri! mord!" ropades det från flere håll. "Tag fast mördaren!" Jim stod som en rasande tiger, färdig till språng. Då hans öga blef varse de framskyndande menniskorna, skrek han, gnisslande med tänderna:

"Hvita djefvul, akta dig! Svarta djefvul komma öfver dig, emedan du slagit honom! hafva kallat honom slaf!"

Han kastade sin knif efter kaptenen, så att den flög tätt förbi hans hufvud, och sprang utför höjden, vid hvars fot det vidsträckta Kungsvarfvet ligger. Med höga rop rusade förföljarne efter honom. Men förgäfves. Jim var försvunnen. Ingen hade

märkt, att han lurade bakom den tjocka stammen af en kokospalm, som med sina jätteblad beskuggade en del af varfsbryggan.

Albert Popp blickade efter den flyende och hans förföljare. Han skakades af en feberrysning, och sade: "Vi vilja se, om den svarte djefvulen skall vexa den hvite öfver hufvudet. Du vet förmycket om natten i Bird-Islandsviken, för att jag skulle låta dig slippa undan. Du är förfallen till mig, Massa Jim!" Med ängsligt klappande hjerta och darrande ben vandrade han till köpmannens hem.

——

Himmel och haf hvilade ut efter en svår kamp. Äfven i denna natt hade ett hårdt oväder utbrutit. Stormen tjöt och regnet nedstörtade i strömmar. De skeppsbrutne på Bird-Island drogo sig så långt som möjligt tillbaka från den med vrakstycken besådda viken, och afvaktade med bäfvan dagens inbrytande. Med den första morgonstrålen söndersletos de täta molnslöjorna, och vinden tystnade helt och hållet. En dödsstillhet herrskade i luften. Vågorna reste sig ännu rytande ur djupet, men stormen piska dem icke mera, och med högljudd qvidan föllo de tillsamman. Det var omöjligt att i detta uppror befara hafvet, eller ens närma sig detsamma.

Männen på Bird-Island voro glada och mådde godt. De djupa hålorna och remnorna, som våg och vind hade urholkat voro fulla med sött regnvatten, och med begärlighet stillade de skeppsbrutne sin brännande törst.

Med den nya lifskraft, som genomströmmade deras ådror, lifvades de äfven af nytt lefnadsmod, och kraftfullt grepo sig alla händer an med ett duktigt dagsarbete. Oupphörligt uppkastade den skummande sjön något nytt föremål på stranden. Man bergade lifsmedel af alla slag, äfven som bränvinstunnor och vinfat. Balar af dyrbara varor rullades fram, och smutsiga matroshänder gräfde bland atlas- och sidentyger, hvilka, sedan de blifvit uppspända på båtshakar, bildade ett slags tält af det sällsammaste utseende. En luftig stad vexte slutligen upp bland klipporna, mera fantastisk, än målare och skalder kunnat framställa honom.

Lorenz Born hade aflägsnat sig från hvimlet och upprest ett lätt tällt, dit han drog sig undan. Han kunde icke förmå sig att deltaga i en halfdrucken skeppsbestättnings galenskaper, som med öfverraskande hastighet hade afkastat sig alla subordinationens band.

"Detta skall han hafva igen!" sade segelsömmaren. "Vi skola qväsa hans högmod. Om vi dö af hunger på denna klippa, så är det hans verk, ty honom hafva vi att tacka för att vi äro här."

En halfmatros, som tyckte att detta var ett underligt tal, ville taga styrmannens försvar, men timmermanen slog honom på munnen:

"Vilja pojkar också klyfva näbb? Styrmannen är en rebell och rebeller föra alltid olycka med sig. Kaptenen sade att vi styrde rätt kurs, och han hade säkerligen fört oss i hamn. Men den der . . . !"

"Så är det!" sade kocken betänksamt. "För att säga sanningen, så har jag aldrig serdeles tyckt om den högmodige karlen. Kan icke begripa, hvarför vi icke längesedan lärt honom mores. Vill han nu, till och med här, der vi alla äro lika, spela officer så . . . ."

"Rätt sagdt!" skrek skeppsskrifvaren. "Han skall så djefvulen heller! — Och sedan historien med kaptenen, gossar!"

"Hvad är det med kaptenen?" frågade segelsömmaren. "Har han icke försvunnit från klippan? Ingen menniska har ju sett honom?"

"Han har förolyckats."

"Eller blifvit förolyckad," svarade skeppsskrifvaren med ett slugt leende. "He? menar ni kanske icke att en man kan blifva förolyckad?"

"Hvad är meningen med detta?"

"Meningen är den," fortfor den förre, "att samvetet slog styrmannen, då han såg kaptenen framför sig och fort Christian dertill. Han föll i tankar, förstår ni. Och han tänkte så här: Der ingen åklagare är, är ingen domare! gaf derför kaptenen en duglig nackstöt, så att han stod hals öfver hufvud i sjön, och det kallas att blifva förolyckad."

"Skeppsskrifvare! Har ni sett det?"

"Förmodar blott. Men sannt skall ni få se att det är, ty ingen menniska kan flyga genom luften. Nu kittlar samvetet styrmannen, så att han icke mer vågar titta in i våra ärliga ansigten."

"Så vill det också synas mig," sade en annan. "Har visserligen hittills haft höga tankar om mannen."

"Vi vilja till honom, alle man! vi vilja tända eld på tältet öfver hans hufvud och tala ett allvarsamt ord med honom."

"Det vilja vi! Det vilja vi!" skrålade hopen.

"Och ger han oss icke tydligt besked . . . . . förstår ni! . . . att han icke bringat kaptenen om lifvet och att han icke gjort myteri . . . . Om han icke kan allt detta . . ."

"Då skola vi låta honom dricka brorskål med hajarne."

Och med höga rop bröt den galna hopen upp.

Halfmatrosen, den samme som nyss blifvit slagen, steg misslynt upp för klipporna, och spejade med längtande blickar efter någon båt, som möjligen kunde närma sig ön. Han uppgaf höga rop. Mellan St. Thomas och Fågelklippan varsnade han två stora barkasser, som med fulla segel styrde på Bird-Islandsviken. Från masttoppen på den främsta vajade den kungliga flaggan. Med några djerfva språng, var karlen nere på marken, och skyndade emot matroserna, som på ett så hotande sätt närmade sig styrmannens tält: "Båt i sigte! Båt i sigte!" ropade han så högt han förmådde, "St. Thomas-båtar komma för att afhemta oss."

Hela manskapet uppgaf ett dundrande hurrah. Styrmannen och den undergång man svurit honom — allt var glömdt. Hoppet att blifva förlossade ur detta stenfängelse öfverröstade alla andra känslor. De sprungo upp på klipporna och blickade åt det håll, hvarifrån räddningen skulle komma. Men glädjeropet dog på förstummade läppar.

Båtarne hade kommit betydligt närmare. Den tilltagande brisen dref dem med kraft framför sig. Man kunde icke blott urskilja enskilta delar af dem, utan äfven beskaffenheten af deras besättning. Det var de danska soldaternas röda rockar, som sutto på bänkarne och bortjagade hvarje blodsdroppa från sjömännens ansigten. De blanka, i solen blixtrande bajonetterna och den kungliga flaggan, som visade sig på gaffelnocken af den främst seglande båten, kom håret att resa sig på deras hufvuden.

"Hvad djefvulen vill det folket här?" frågade skeppskrifvaren. "Rödrockar allesamman! ett helt dussin, eller mer!"

"Och andra karlar derjemte!" ropade timmermannen. "Begge barkasserna propp fulla! Hvad skall detta betyda?"

"Det är något öfverenskommet och uppgjordt fanstyg!" ropade en annan. "Det har denne satan till styrman anställt!"

"Eller kaptenen!" skrek en tredje. "Ingen vet, huru han kommit härifrån."

"Men huru han kommer tillbaka, det få vi nog märka, då de gå oss på lifvet med sina stekspett."

"En narr, som låter dem komma sig på lifvet!" ropade skeppsskrifvaren. "*Jag* sätter mig till motvärn; så mycket vill jag säga er." (Forts.)

Ett nytt Tellurium och Lunarium.

Helt nyligen har man fått underrättelse om en ny astromisk-geografisk försinnlingsapparat, att vi så må uttrycka oss, som för närvarande förevisas i Leipzig af sin uppfinnare och förfärdigare, den talangfulle och mångsidige civil-ingenören Lipp, och medelst hvilken han ganska noggrannt och tydligt framställer jordens och månens rörelser, jemte de vigtigaste deraf beroende fenomener. Den öfverträffar, så väl i storlek, som med hänseende till riktiga proportioner mellan delarne och praktisk användbarhet, de flesto modeller af detta slag, som sedan långliga tider skådats och prövats. Den ovanliga storleken (jordbanan har ett omfång af 62′ fot och är en jernbana, på hvilken den, medelst en vef lätt rörliga uppehållaren af tellurium och lunarium sakta rör sig omkring) tillåter många åskådare att på en gång, mycket beqvämt och tydligt, uppfatta hvarje olika ställning, som apparaten successivt intager och hvarje fenomen, som den framställer, allt under afhörande af herr Lipps lättfattliga föredrag. Beträffande de riktiga proportionerna i konstruktionen, så få vi anmärka att detta är första gången, som jordens och månens banor vid dylika apparater blifvit framställde i elliptisk form, så att man (hvad som varit omöjligt vid de tellurier och lunarier man hittills haft), utan möda kan förklara, hvad som menas med t. ex. total och partiell solförmörkelse, huru den uppstår och huru samtliga förmörkelserna återkomma efter 19 år o. s. v. I månbanans ena brännpunkt befinner sig jorden, och i den andra solen, hvilken senare — under det att det hela står i ett annars fullkomligt mörkt rum — föreställes af ett ovanligt klart elektriskt ljus, som medelst en sinnrik och enkel inrättning alltjemnt hålles vid samma grad af styrka. Detta ljus skänker den förträffligaste belysning, som derjemte meddelar hvarje föremål den skarpaste begränsning.

Efter ofvanstående meddelande, torde man lätt inse den praktiska användbarheten af detta instrument, så väl för undervisningen i den mathematiska geografien, som för alla dem, som, utan att hafva erforderliga förkunskaper, likväl vilja vinna en klar föreställning om den af månen beledsagade jordens rörelse kring solen och om de häraf uppkommande olika fenomener.

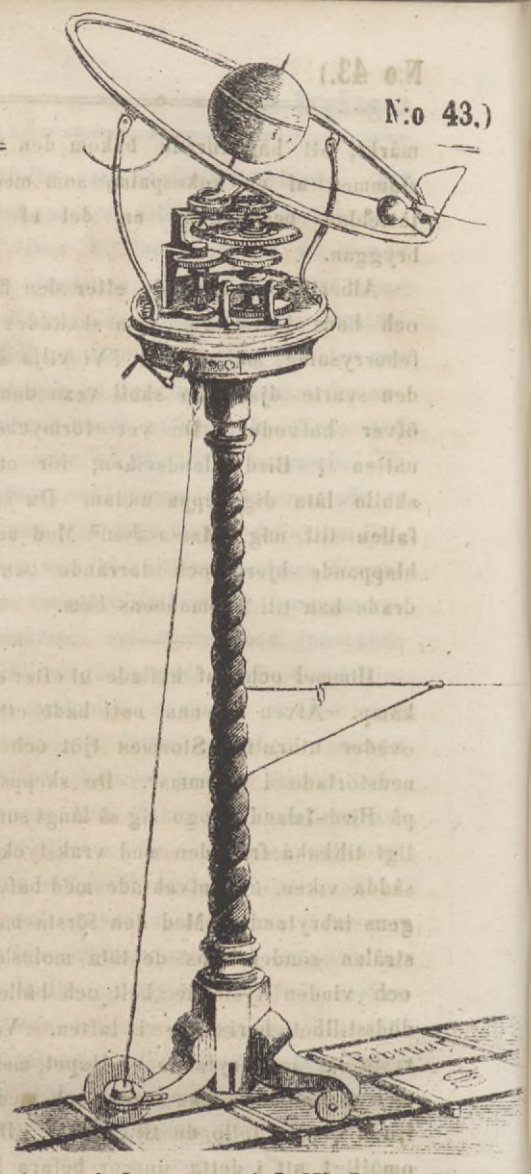

Tellurium och Lunarium af J. W. Lipp i München.

Förklaring öfver Tellurium och Lunarium af J. W. Lipp i München.

Nästa N:o utgifves den 31 Oktober.

C. Petersens Officin, 1852.